

Repetitorium

Nauka o państwie

Prawo a inne systemy normatywne

Zachowania ludzi są wyznaczone przez różnego rodzaju normy postępowania: normy prawne, normy moralne, normy religijne, obyczajowe, a także przez normy, które są stanowione przez organizacje społeczne, np. przez stowarzyszenia. Norma postępowania nie jest sama przez się normą prawną ani normą moralną czy religijną, lecz przybiera taki charakter zależnie od tego, z jakiego względu uważa się ją za obowiązującą.

Do systemów normatywnych innych niż prawo zaliczamy:

1. Normy religijne

a) obejmują one normy uzasadniane w kategoriach dobra i zła, „dobrego uczynku” lub grzechu

b) uzasadniane przez odwołanie się do autorytetu (Boga, absolutu)

c) mogą się pokrywać z normami prawnymi

Są społeczeństwa, gdzie religia odgrywa dużą rolę (islam), w Europie, Polsce, a są społeczeństwa, gdzie religia odgrywa rolę marginalną (kraj Skandynawskie, Niemcy).

W państwach europejskich króluje zasada oddzielenia religii od państwa.

Konkordat- umowa regulująca stosunki kościół-państwo.

Normy religijne możemy podzielić na:

- normy sensu stricto (w ścisłym znaczeniu tego słowa), pochodzenie od istoty nadprzyrodzonej (od Boga)
- normy religijne sensu largo (w szerokim znaczeniu tego słowa) pochodzenie od organizacji wyznaniowych

2. Normy obyczajowe – odnoszą się do konwencji. społecznych, brak określonego autorytetu, społeczny nawyk postępowania.

- anonimowość źródeł

- mogą być ujęte w zestaw zasad, np. savoir-vivre

- nikły wpływ na treść norm prawnych

- odwołują się do przyjętej konwencji społecznej i dotyczą zachowań ujmowanych w kategoriach ”jest – nie jest przyjęte

Zwyczaje – to zespół norm postępowania u podstaw których leży tradycja czyli długotrwała praktyka poparta przeświadczeniem, że w danych okolicznościach należy tak, a nie inaczej postępować. Zwyczaje w każdym społeczeństwie mają charakter zróżnicowany od zwyczaju należy odróżnić prawo zwyczajowe.

Prawo zwyczajowe- zwyczaj uznany przez organizację państwową za prawo. Pojęcie zwyczaju jest szersze od prawa zwyczajowego. W Polsce prawo zwyczajowe odgrywa rolę marginalną (wyjątek prawo morskie, które oparte jest na prawie angielskim).

Warunki doktrynalne by zwyczaj mógł być uznany za prawo zwyczajowe:

- zwyczaj powinien obowiązywać od niepamiętnych czasów
- powinien być w miarę sprecyzowany
- nie może być sprzeczny z prawem aktualnie obowiązującym

3, Normy organizacji społecznych:

- a) wolność tworzenia zrzeszeń i organizacji (z wyjątkami)
- b) stowarzyszenia są dobrowolne (w większości)
- c) normy postępowania organizacji są ustalane przez odpowiednie organy organizacji (np. zarząd) i ogłaszane w statutach
- d) prawo jest nad zasadami organizacji

Normy organizacji społecznych:

Najwyższą formą organizacji jest państwo: stowarzyszenia, zrzeszenia, partie polityczne, spółki, związki zawodowe

Przystępując do organizacji bierzemy na siebie obowiązek przestrzegania norm danej organizacji. Takie normy zawarte są w statutach danej organizacji. Najgorszą sankcją za nieprzestrzeganie norm organizacji jest wykluczenie.

Konstytucja RP z 1997 roku gwarantuje możliwość zrzeszania się (art. 11)

Różnice między prawem a innymi systemami normatywnymi

- normy prawne pochodzą z ustanowienia przez organy państwa; Religijne biorą się z przekonania o ich słuszności i sprawiedliwości w związku z czym nie można ich z dnia na dzień ustanowić bądź uchylić;
- z innych systemów normatywnych w większym stopniu niż normy prawne podlegają internalizacji w procesie wychowania;

– na straży norm prawnych stoją państwowy aparat przymusu i sankcja zinstytucjonalizowana, a norm religijnych – sumienie i presja społeczna /tzw. sankcja rozsiana

- przedmiot regulacji. normy prawa nie odnoszą się do intencji tylko do zewnętrznych zachowań człowieka, normy religijne nie odnoszą się tylko do relacji między ludźmi, ale również wobec siebie samego czy Boga

Punkty zbieżne między prawem a innymi systemami normatywnymi:

- **regulacja zbieżna**, gdy prawo i moralność regulują tę samą sferę. W takim przypadku sankcje za złamanie normy nakładają się (np. kara więzienia i wykluczenie społeczne),
- ujawniają się w procesach tworzenia prawa i jego stosowania przez organy państwa oraz przestrzegania przez obywateli
- niekiedy normy religijne są celowo wprowadzane do prawa
- **klauzula generalna** to wprowadzony do aktu prawnego, nieostry przepis, w ramach którego ocenę stanu faktycznego powierza się podmiotowi przestrzegającemu prawo, bądź organowi je stosującemu
- czynią one prawo bardziej elastycznym , bliższym społecznemu poczuciu sprawiedliwości czy słuszności